

Para sabermos algo máis...

REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 40-44

Mª Dolores Candedo Gunturiz

Profesora de Pedagogía Social (Facultade de Ciencias da Educación da UDC) e coordinadora do monográfico

marilo.candedo@gmail.com

A selección dos materiais que se ofrecen nesta sección (libros, capítulos de libros, artigos de revistas, informes, documentos de traballo etc.) non pretende ser exhaustiva, nin podería selo. A preocupación pola normalización lingüística e o papel da institución escolar neste empeño son obxecto dunha intensa atención no período previo á publicación do propio Decreto 79/2010 e ao longo desta década. A relación de publicacións reflicte ópticas diversas, tanto no que se refire ás distintas perspectivas de análise (sociolingüística, pedagóxica, xurídica...) canto ás autorías, tentando acoller as iniciativas institucionais, asociativas e de autoras e autores que, de ma-

neira recoñecida, veñen traballando neste ámbito.

- Álvarez, R. (Coord.) (2017). *Prácticas e actitudes lingüísticas da mocidade en Galicia*. Consello da Cultura Galega.

<http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=4293>

- Callón, C (2010). *En castellano no hay problema*. Xerais.

- Candedo Gunturiz, M. Normalización versus plurilingüismo? Reflexións sobre o lugar do galego no ensino. En Sanmartín Rei, G (coord.). *Lingua e futuro*. Laiovento. 237-272.

- Costa, A. (2017). Con motivo do Día Internacional da Lingua Materna e logo das senten-

zas do TSXG. *Revista Galega de Educación*, 56, 70-72.

- Costas González, X.H. (2009). *55 mentiras sobre a lingua galega*. Laiovento.

http://www.prolingua.gal/uploads/media_items/55-mentiras-ibd.original.pdf

- Fernández, A., Lorenzo Suárez, A. M. e Ramallo, F. (2008). *A planificación lingüística nos centros educativos*. Xunta de Galicia.

- Formoso Gosende, V. (2013). *Do estigma á estima. Propostas para un novo discurso lingüístico*. Xerais.

- Formoso Gosende, V. (2013). A normalización usurpada. En Candedo, M (coord.) *A educación: dereito ou mercadoría?* Laiovento, 135-148.

- Iglesias Álvarez, Ana. (2017). Programas de inmersión, mantemento e submersión das linguas en Galicia. *Revista Galega de Educación*, 69, 50-57.

- Monteagudo, H. (Ed.) (2012). *Linguas, sociedade e política. Un debate multidisciplinar*. Consello da Cultura Galega.

- Nuñez Singala, M. (2015). *En galego, por que non?*. (6ª ed.). Galaxia.

- Nuñez Singala, M. (2017). *Sacar a lingua é de mala educación. Oportunidades do multilingüismo na infancia e na idade adulta*. Galaxia.

- Observatorio da Cultura galega (2011). *O idioma galego na sociedade. A evolución sociolingüística 1992-2008*. Consello da Cultura Galega.

- Observatorio da Cultura Galega (2012). *A(s) linguas a debate. Inquérito sobre opinións actitudes e expectativas da sociedade galega*. Consello da Cultura Galega.

- Nogueira López, A. (2010). O modelo regresivo e ilegal do Decreto 79/2010, de 20 de maio. *Revista Galega de Educación*, 48, 72-75.

- Nogueira López, A. (2015). A Carta Europea de Linguas Rexionais ou Minoritarias. O paradoxo dunha norma invulnerable con reiterada vulneración de compromisos. *Nós no mundo: Informe anual sobre a acción exterior de Galicia*, 6.

- Pérez Capelo, C. (2015). Despois da lectura dos datos do IGE sobre o uso do galego no 2013. *Revista Galega de Educación*, 61, 58-61.

- Real Academia Galega (Ed.) (2007). *Mapa Sociolingüístico de Galicia 2004. Volume I. Lingua inicial e competencia lingüística en Galicia*. RAG.

- Real Academia Galega (Ed.) (2009). *Mapa Sociolingüístico de Galicia 2004. Volume II. Usos lingüísticos en Galicia*. RAG.

- Real Academia Galega (Ed.) (2011). *Mapa Sociolingüístico de Galicia 2004. Volume III. Actitudes lingüísticas en Galicia*. RAG.

- Rey-Doval, G. (2007). *A lingua galega na cidade no século XX: Unha aproximación sociolingüística*. Xerais.

- Rodríguez Sánchez, F. (2015). *Conflicto lingüístico e ideoloxía na Galiza*. (4ª ed.). Laiovento.

- Sanmartín Rei, G. (2009). *Nos camiños do entusiasmo. Calidade da lingua e planificación*. Xerais.

- Silva Valdivia, B. (2007). A lingua galega no sistema educativo. En Consello Escolar de Galicia, *Evolución e estado actual do sistema educativo en Galicia*. Xunta de Galicia.

<http://www.edu.xunta.es/ftpserver/portal/CEG/Evolucion.pdf>

- Silva Valdivia, B. (2008). *Situación do ensino da lingua e da literatura galega na Educación Secundaria Obrigatoria*. Consello da Cultura Galega.

http://consellodacultura.gal/mediateca/extras/CCG_2008_Situacion-do-ensino-da-lingua-e-da-literatura-galega-na-ESO.pdf

- Silva Valdivia, B., Rodríguez Rodríguez, X. e Vaquero Quintela, I (coords.) (2010). *Educación e Linguas en Galicia*. Universidade de Santiago de Compostela.

<https://minerva.usc.es/xmlui/handle/10347/2247>

- Silva Valdivia, B., Rodríguez Rodríguez, X. e Vaquero Quintela, I (coords.) (2011). *A planificación para a normalización lingüística nos centros de ensino non universitarios*. Universidade de Santiago de Compostela.

<https://minerva.usc.es/xmlui/handle/10347/3598>

- Villares, L. (Coord.) (2010). *Estudos xurídicos sobre o Decreto para o Plurilingüismo*. Laiovento.

CONSELLO DE EUROPA. CARTA EUROPEA DAS LINGUAS REXIONAIS E MINORITARIAS

A Carta Europea das Linguas Rexionais e Minoritarias, ratificada polo estado español no ano 2002, constitúe unha referencia obrigada en calquera norma e acción política que regule estes aspectos. Os informes emitidos polo Consello de Europa sobre o seu grao de cumprimento permiten coñecer e comparar algunhas realidades e modelos lingüísticos. Poden consultarse a estes efectos os cinco informes emitidos.

- Informe sobre a aplicación en España de la Carta Europea de Lenguas Regionales y Minoritarias 2002.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d817d>

- 2º Informe Periódico de la aplicación en España de la Carta Europea de Lenguas Regionales y Minoritarias 2006.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d8198>

- 3º Informe sobre el cumplimiento en España de la Carta

Ilustración de Luís Davila para o calendario da Universidade de Vigo do ano 2017

Europea de las Lenguas Regionales y Minoritarias 2006-2009.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d819b>

- 4º Informe sobre el cumplimiento en España de la Carta Europea de las Lenguas Regionales y Minoritarias 2010-2013.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d81a4>

- 5º Informe de la Comisión de Expertos respecto de España. 2019.

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168096fa01#_Toc6923326

SOBRE O DECRETO PARA O PLURILINGÜISMO: ANTECEDENTES E POSTERIOR DESENVOLVEMENTO

Recóllense algúns pronunciamentos –propostas, informes, ditames etc.– que reflicten boa parte da iniciativa institucional e cívica relacionada co debate público arredor do Decreto 79/2010, e a súa posterior aplicación e desenvolvemento. Non é posible recuperar na rede algúns documentos de iniciativas institucionais –nomeadamente algúns pronunciamentos do ámbito universitario– e mesmo de

entidades sociais comprometidas coa defensa do galego.

INFORMES E DOCUMENTOS INSTITUCIONAIS

• Consello da Cultura Galega (CCG):

- CCG (2009). *Proposta institucional sobre a lingua galega ao Parlamento de Galicia*.

https://ctnl.gal/upload/not/480-d-declaracion_institucional_ccg_lingua_galega.pdf

- CCG (2010). *Ditame do Consello da Cultura Galega sobre as "Bases para a elaboración do decreto do plurilingüismo"*.

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2010_02_CCG_DITAME%20BASES%20DECRETO.pdf

• Instituto da Lingua Galega (ILG):

- ILG (2009). *Carta do ILG ao Presidente da Xunta*.

https://ctnl.gal/upload/not/404-d-carta_ilg_xunta_xunho_09.pdf

• Real Academia Galega (RAG):

- RAG (2010). *Análise académica das Bases para o decreto do plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia*.

<http://publicacions.academia.gal/index.php/rag/catalog/book/238>

- RAG (2016). *Comunicado en relación co informe do Consello de Europa sobre a Carta das Linguas Rexionais e Minoritarias*. Web da RAG/Actualidade/Novas 22/1/2016.

- RAG (2019). *Declaración da RAG verbo dos acordos do Comité de Ministros do Consello de Europa sobre a Carta de Linguas Rexionais e Minoritarias*. Web da RAG/Actualidade/Novas 16/12/2019.

DOCUMENTOS, INFORMES E NOVAS DE ENTIDADES ASOCIATIVAS

• A Mesa Pola Normalización Lingüística (MNL):

- MNL (2014). *Informe Avaluación do cumprimento do PXNL ao se faceren 10 anos da súa aprobación*.

<https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/informe-avaliacion-pxnl-pdf.pdf>

- MNL (2014). *Relatorio sobre a aplicación en Galiza da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias*.

<https://www.amesa.gal/informes/relatorio-sobre-aplicacion-en-galiza-da-carta-europea-das-linguas-rexionais-ou-minoritarias>

- MNL (2018). *Relatorio sobre a aplicación en Galiza da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias (2014-2016)*.

<https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/mesarelatoriocartaeropegal2-pdf.pdf>

- MNL (2017). *Informe sobre a lingua galega na educación infantil de Galiza de 3 a 6 anos. Curso 2016/2017.*

<https://www.amesa.gal/informes/informe-sobre-lingua-galega-na-educacion-infantil-de-galiza-de-3-6-anos-curso-20162017>

• **Coordinadora Galega de Equipos de Normalización e Dinamización Lingüística (CGENDL):**

Os materiais da CGENDL están accesibles neste enderezo, aloxados na web do CCG:

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/limiar.php

- CGENDL (2009). *Carta aberta a Anxo Lorenzo (SXPL).*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/Carta%20aberta%20a%20Anxo%20Lorenzo.pdf

- CGENDL (2010). *Supresión das liñas de galego na educación infantil.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/nota%20de%20prensa%20supresi%C3%B3n%20li%C3%B1as%20de%20galego%20en%20infantil.pdf

- CGENDL (2010). *O Decreto do Plurilingüismo discrimina a lingua galega no ensino.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/Nota%20de%20Prensa%20da%20CGENDL%20sobre%20o%20Decreto%20do%20Pluriling%C3%BCismo.pdf

- CGENDL. *As linguas suman.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/campa_linguassuman.pdf

- CGENDL (2010). *Comezo do curso 2010/2011 co novo Decreto.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/nota%20de%20prensa%20CGENDL%20novo%20curso%202010-2011.pdf

- CGENDL. *Reflexións para nais e pais sobre a lingua galega na educación infantil.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/doc/Reflexi%C3%B3ns%20para%20nais%20e%20pais%20sobre%20a%20lingua%20galega%20no%20ensino%20infantil.pdf

- CGENDL. *Reflexións e materiais sobre o Plurilingüismo.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/plurilinguismo/index.html

- CGENDL, *Docentes por un plurilingüismo inclusivo.*

http://consellodacultura.gal/fondos_documentais/web/coordinadoraendl/plurilinguismo/doc/pluriling%C3%BCismo.pdf

• **Nova Escola Galega (NEG):**

- NEG (1988). *Un modelo de normalización lingüística no Sistema educativo Galego.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/1988_Modelo_Normalizacion_1988.pdf

- NEG (1989). *Modelo de normalización lingüística para o ensino.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/1989_06_Modelo_Normalizacion_1989.pdf

- RGE, nº 25, *A normalización lingüística na encrucillada.* (1996).

<http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/RGE/25%20REG.pdf>

- NEG (1999). *Modelo de NL para o sistema educativo galego.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/1999_03_Modelo_Normalizacion_1999.pdf

- NEG Opina (2007). *Normalización Lingüística no ensino.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2007_04_NEG_Opina.pdf. Sobre o proxecto de decreto polo que se desenvolve a Lei 3/1983, de normalización lingüística, para a promoción do galego no ensino, no marco da lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

- NEG Opina (2009). *A necesidade de educar en galego.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2009_04_NEG_Opina.pdf

- NEG (2009). *NEG e a lingua:1983-2008. 25 anos na defensa do idioma.*

<http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/NEG%20E%20A%20LINGUA.pdf>

- NEG Opina (2010). *As "Bases" para o Plurilingüismo.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2010_01_NEG_Opina.pdf

- NEG (2011). *Apuntamentos de Nova Escola Galega ao IIIº Informe sobre o cumprimento en Galicia da Carta Europea das Linguas Rexionais e Minoritarias 2011.* (CELRM).

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/NEG_INFORMECELRM.pdf

- NEG Opina (2012). *Lingua e ensino: regreso ao pasado?*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2012_12_NEG_Opina.pdf

- NEG Opina (2014). *Recortes, Lomce e lingua.*

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2014_10_NEG_Opina.pdf

- RGE, nº 65, *A lingua na educación infantil.* (2016).

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/RGE65_COMPLETA_baixa.pdf

- NEG Opina (2019). *Igualdade, Lingua e Tempos Escolares*.

http://www.nova-escola-galega.org/almacen/documentos/2019_12_NEG_Opina.pdf

O vivo debate social arredor da lingua na escola e do seu futuro trouxo consigo un fevredoiro de iniciativas e de situacións que foron obxecto dun intenso tratamento dos medios, como pode comprobarse tirando da hemeroteca. Navegando polo web da Coordinadora de Traballadores/as de Normalización da Lingua (CTNL) -<https://ctnl.gal/web/portada.php>- na actualidade a respecto da lingua, poden atoparse aínda informacións que son testemuña dese tempo. Destacamos os seguintes fitos pola súa relevancia para entender as condicións nas que se sacou adiante o Decreto para o Plurilingüismo.

• 10-06-2009. O ámbito do ensino únese en defensa do galego na escola e contra a enquisa da Consellería de Educación.

https://ctnl.gal/web/noticia.php?id=398&desc=o_ambito_do_ensino_unese_en_defensa_do_galego_na_escola_e_contra_a_enquisa_da_conselleria_de_educacion&show=1&comentario=true

• 16-06-2009. Os departamentos de galego das tres universidades do país denuncian publicamente a política lingüística de graves retrocesos do goberno da Xunta.

https://ctnl.gal/web/noticia.php?id=399&desc=os_departamentos_de_galego_das_tres_universidades_do_pais_denuncian_publicamente_a_politica_linguistica_de_graves_retrocesos_do_goberno_da_xunta&show=1&comentario=true

• 13-05-2010. O Consello Consultivo de Galicia di que o Decreto do Plurilingüismo é ilegal.

https://ctnl.gal/web/noticia.php?id=635&desc=o_consello_consultivo_de_galicia_di_que_o_decreto_do_plurilinguismo_e_ilegal&show=1&comentario=true

• 07-04-2010. O Consello Escolar de Galicia rexeita a totalidade do proxecto de decreto do plurilingüismo.

https://ctnl.gal/web/noticia.php?id=583&desc=o_consello_escolar_de_galicia_rexeita_a_totalidade_do_proxecto_de_decreto_do_plurilinguismo&show=1&comentario=true

Para rematar esta escolma recolleemos do Cartafol dixital da USC unha pequena crónica de decembro do 2012 sobre as sete sentenzas que derogaron algúns artigos fundamentais do Decreto para o Plurilingüismo.

http://ocartafol.usc.gal/cartafol/contidos/novas/novas_0128.html ■

PUBLICIDADE

Webinarios: Educación Plurilingüe, achegas para o debate

3 e 10 de decembro

<http://www.consellodacultura.gal>